

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ

25-CP-33-GE-CON-A: Conference on Global Trends in Policies on Marine Debris and SMEs

วันที่ 17 กรกฎาคม 2568

ผ่านทางออนไลน์

จัดทำโดย นางสาวสรลีย์ ชูนิม

นักวิชาการประมงปฏิบัติการ กองวิจัยและพัฒนาประมงทะเล กรมประมง

วันที่ 29 กรกฎาคม 2568

ส่วนที่ 1 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

(ควรมีความยาวเพียงพอกับเนื้อหาสาระ องค์ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยเฉพาะใจความสำคัญจากการบรรยาย เอกสารประกอบการบรรยาย และการศึกษาดูงาน)

1.1 ที่มา : ขยะทะเล ซึ่งรวมถึงขยะพลาสติก ไมโครพลาสติก และเครื่องมือประมงที่ถูกทอดทิ้ง เป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อมหาสมุทร สิ่งมีชีวิตในทะเล และระบบนิเวศทั่วโลก รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกได้เพิ่มความพยายามในการจัดการปัญหาขยะทะเลมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับแผนปฏิบัติการระดับชาติ ยุทธศาสตร์การลดพลาสติก และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ รวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (UNEP, 2022) SMEs ในฐานะที่เป็นทั้งผู้มีส่วนร่วมและผู้สร้างนวัตกรรมที่มีศักยภาพจึงมีบทบาทสำคัญในความพยายามเหล่านี้ การประชุมครั้งนี้มุ่งเน้นแนวโน้มระดับโลกด้านนโยบายขยะทะเลและผลกระทบต่อภาคธุรกิจ โดยเฉพาะบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วัตถุประสงค์ : เพื่อแลกเปลี่ยนแนวโน้มล่าสุดในระดับโลกเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะทะเล รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและภาคธุรกิจ เป็นการให้ข้อมูลเชิงลึกด้านนโยบายและกฎระเบียบเกี่ยวกับขยะทะเล ทั้งจากประเทศสมาชิกและจากประสบการณ์ระดับนานาชาติ และถ่ายทอดกรณีตัวอย่างความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีบทบาทเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม

1.2 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรหรือประเทศไทย (สามารถจำแนกตามหัวข้อและระบุชื่อวิทยากรบรรยาย) ได้แก่

การบรรยาย

1. แนวโน้มระดับโลกและมาตรการรับมือปัญหามลพิษจากพลาสติก โดย Mr. Michikazu Kojima Chief Senior Researcher, Institute of Developing Economies (IDE-JETRO), Japan นำเสนอเกี่ยวกับแนวโน้มล่าสุดระดับโลกเกี่ยวกับขยะทะเล และผลกระทบต่อภาคธุรกิจและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ผลกระทบของพลาสติกต่อระบบนิเวศ เช่น เต่าทะเลและโลมาหลายชนิดเสียชีวิตจากการกินขยะพลาสติกจากการรั่วไหลของพลาสติกสู่สิ่งแวดล้อม มีการประมาณการว่าพลาสติกกว่า 8 ล้านตันรั่วไหลลงทะเลในปี 2010 และประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียมีการรั่วไหลของพลาสติกสูงเนื่องจากการจัดการขยะที่ไม่ยังครอบคลุม

- Mr. Michikazu Kojima ได้เสนอแนะการรับมือกับปัญหามลพิษจากพลาสติก ได้แก่ ลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ใช้พลาสติกที่ย่อยสลายได้ในภาคเกษตรกรรม ผู้ผลิตต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถแยกส่วนหรือแยกวัสดุได้ง่ายต่อการรีไซเคิลรวมถึงการจัดเก็บและรีไซเคิล และการมีระบบเก็บและคัดแยกขยะที่ครอบคลุมทั่วถึง โดยสนับสนุนให้ชุมชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันการหลุดรอดของขยะพลาสติก

- การเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single - Use Plastics: SUPs) โดยมีข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัยต่าง ๆ ด้านแนวทางเศรษฐศาสตร์เชิงทดลอง (Experimental Economics) ได้แก่ การออกข้อบังคับโดยพิจารณาเฉพาะความหนาของถุงพลาสติกเพียงอย่างเดียวไม่สามารถลดการใช้ถุงพลาสติกได้อย่างมีนัยสำคัญ การเก็บภาษีหรือเรียกเก็บค่าธรรมเนียมที่สูงขึ้นจากผู้บริโภคสามารถลดการใช้ถุงพลาสติกได้อย่างชัดเจน นโยบายหรือกฎหมายมีผลต่อทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่สนับสนุนผลิตภัณฑ์ย่อยสลายได้ หรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก บทเรียนการใช้ข้อมูลเชิง

พฤติกรรม (Behavioral Insights) ร่วมกับนโยบายที่มีของประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนามมีศักยภาพในการผลักดันให้ผู้บริโภคเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว

- การรีไซเคิลพลาสติก พลาสติกชนิดเทอร์โมพลาสติก (thermoplastics) สามารถรีไซเคิลได้ แต่พลาสติกชนิดเทอร์โมเซตติง (thermosetting plastics) ไม่สามารถรีไซเคิลได้ พลาสติกแต่ละชนิดมีจุดหลอมเหลวที่ต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้รีไซเคิลได้มีประสิทธิภาพ ควรเลือกรีไซเคิลพลาสติกที่มีจุดหลอมเหลวใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 1 จุดหลอมเหลวของพลาสติกแต่ละชนิด

ประเภทพลาสติก (Plastic)	จุดหลอมเหลว (Melting Temperature)
ABS	190 - 270°C
HDPE	210 - 270°C
LDPE	180 - 240°C
PC	280 - 320°C
PET	260 - 280°C
PP (GF30%)	250 - 290°C
PS	170 - 280°C
PVC	170 - 190°C

จึงควรแยกขยะพลาสติกตามประเภทและช่วงอุณหภูมิหลอมเหลว เนื่องจากหากนำพลาสติกที่มีจุดหลอมเหลวต่างกันมากมาหลอมรวมกัน อาจทำให้กระบวนการรีไซเคิลไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้ โดยปัจจัยที่มีผลต่อราคาขยะพลาสติก ได้แก่ ราคาน้ำมันดิบ ความสามารถในการรีไซเคิล อุปสงค์ - อุปทานของพลาสติกประเภทนั้นในตลาด ต้นทุนการขนส่ง ความยากง่ายทางเทคนิคในการรีไซเคิล และสถานการณ์อื่น ๆ ของโลก

- ประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการของเสียและการทำความสะอาด (Waste Management and Public Cleansing Act) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักของประเทศญี่ปุ่นที่ใช้ในการควบคุม การจัดการขยะ และการทำความสะอาดสิ่งแวดล้อมสาธารณะ โดยกำหนดให้เฉพาะเทศบาลเมือง (City governments) เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการขยะ "เขตที่กำหนด" โดยการกำหนด "เขตพื้นที่สำหรับจัดการขยะ" โดยจะต้องดำเนินการจัดการขยะอย่างเหมาะสม และได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบทางกายภาพ (Physical Responsibility) ประกอบด้วย การเก็บรวบรวม (Collection) การรีไซเคิล (Recycling) และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถรีไซเคิลได้ (Design for Recycling) ความรับผิดชอบทางการเงิน (Financial Responsibility) โดยจัดหาเงินทุนให้กับสถานที่รีไซเคิล (Financing to recycling facility) และความรับผิดชอบด้านข้อมูล (Information Responsibility) ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุ เช่น ประเภทของพลาสติก และข้อมูลเกี่ยวกับระบบการเก็บขยะ ทั้งนี้ ข้อบังคับของ EPR โดยทั่วไป ไม่ครอบคลุมความรับผิดชอบทั้งหมด เช่น หากผู้ผลิตต้องการให้มีอัตราการเก็บคืนสูง (high collection rate) ผู้ผลิตควรมีแรงจูงใจในการแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และใช้ระบบคืนเงินมัดจำ (deposit refund) หากฉลากติดอยู่บนขวดด้วยกาว อาจทำให้การลอกฉลากออกมีต้นทุนสูง

- สนธิสัญญาว่าด้วยพลาสติกเป็นการประชุมคณะกรรมการเจรจาระหว่างประเทศว่าด้วยมลพิษจากพลาสติก โดยมีประเด็นสำคัญที่อยู่ระหว่างการพิจารณา ในการจำกัดการผลิตพลาสติกดิบ (Primary Plastic Production Caps) การควบคุมสารเคมีอันตรายในผลิตภัณฑ์พลาสติก (Chemicals of Concern) และกลไกทางการเงินที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ (Fair & Effective Financing Mechanisms) สำหรับศูนย์ความรู้ระดับภูมิภาคด้านขยะพลาสติกทางทะเล (Regional Knowledge Centre for Marine Plastic Debris (RKC - MPD)) เป็นพื้นที่บนเว็บไซต์ที่เปิดให้ภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ในการจัดการปัญหามลพิษจากพลาสติก ได้แก่ การใช้วัสดุทางเลือก นวัตกรรมด้านการรีไซเคิลและระบบการจัดการขยะที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย 10 ประเทศอาเซียน ร่วมกับญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและสาธารณรัฐประชาชนจีน

2. นโยบาย กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับปัจจุบันของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ที่มีอยู่เกี่ยวกับขยะพลาสติก โดย Mr. Edgar de Jesus Grants and Partnership Manager, Business for Sustainable Development (BSD), Philippines นำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบายและกฎระเบียบว่าด้วยขยะทะเลและมลพิษจากพลาสติกในประเทศฟิลิปปินส์ ดังนี้

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำลังเผชิญกับวิกฤตขยะพลาสติกที่รุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและทางทะเล ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นหนึ่งในประเทศต้นทางของขยะทะเล สถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤต การบริโภคพลาสติกสูงมากในชีวิตประจำวันและขาดแคลนหลุมฝังกลบที่ได้มาตรฐาน และมีความท้าทายในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายและขีดความสามารถของหน่วยงานท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ ไม่มีการแยกขยะที่ต้นทางส่งผลให้คุณภาพของขยะพลาสติกต่ำ ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานและงบประมาณในการจัดการขยะ ประชาชนยังขาดความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม การขยายตัวของเมืองและปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และไม่มีนโยบายระดับชาติที่ชัดเจนในการควบคุมพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (SUPs) สำหรับกรอบนโยบายในการจัดการปัญหามลพิษจากพลาสติกของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เน้นหลักการลำดับขั้นของการจัดการขยะ และการจัดการขยะเชิงนิเวศ อีกทั้ง มีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ได้แก่ กฎหมายการจัดการของเสียเชิงนิเวศที่มีเป้าหมายจัดการขยะอย่างเป็นระบบและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กฎหมายความรับผิดชอบของผู้ผลิตแบบขยายมีจุดเน้นหลัก: กำหนดให้ธุรกิจที่มีสินทรัพย์มากกว่า 100 ล้านเปโซ ต้องรับผิดชอบในการจัดการขยะพลาสติก กฎหมายอากาศสะอาดและคำสั่งที่เกี่ยวข้องและข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LGUs) ที่ควบคุม/ห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (SUPs)

โครงการสนับสนุนและช่องว่างในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะพลาสติกของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีการจัดตั้งศูนย์รวบรวมและคัดแยกวัสดุ แต่ขาดโครงสร้างพื้นฐานและแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ความแตกต่างของการปฏิบัติตามกฎหมายในแต่ละพื้นที่ จึงเกิดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมและแรงงานนอกระบบในการรณรงค์ สร้างความตระหนัก เพื่อห้ามใช้พลาสติกแบบครั้งเดียว (SUPs) ควบคุมการนำเข้าขยะจากต่างประเทศ บูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership) สนับสนุนการวิจัยด้านไมโครพลาสติก พัฒนาเทคโนโลยีจัดการขยะรูปแบบใหม่ นวัตกรรมการใช้พลาสติกในงานก่อสร้าง และมีส่วนร่วมในการเจรจาข้อตกลงระดับโลกด้านพลาสติก (Global Plastics Treaty)

3. แนวปฏิบัติที่เป็นนวัตกรรมโดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดย Mr. Shin Kumazawa Consultant, Pirika Association, Japan นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษของญี่ปุ่นที่เป็นนวัตกรรมใหม่: การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่ออนาคตที่สะอาดยิ่งขึ้น ดังนี้

บริษัท Pirika เป็นสตาร์ทอัพที่เกิดจากมหาวิทยาลัย ซึ่งมุ่งเน้นในการพัฒนาวิธีการจัดการขยะและการวิจัยเกี่ยวกับขยะพลาสติก เรามีบริการและข้อมูลที่เป็นผู้นำระดับโลกในด้านการเก็บขยะ (การทำความสะอาด) และการวิจัยเกี่ยวกับขยะพลาสติก รวมถึงการได้รับรางวัลมากมายจากการดำเนินงานในด้านนี้ ได้พัฒนาเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มที่ช่วยให้ทุกภาคส่วนสามารถร่วมมือกันในการแก้ปัญหาขยะพลาสติก โดยนำเสนอวิธีการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ที่เกิดจากผลกระทบที่แพร่หลายในระบอบนิเวศ อุตสาหกรรม และร่างกายมนุษย์โดยมีรูปแบบดังนี้

- การวิจัย Takanome เป็นการวิจัยและการวิเคราะห์ขยะในเมืองแบบเรียลไทม์ เกิดการสำรวจจากการขับรถโดยการกดปุ่มถ่ายภาพ ทำการวิเคราะห์อัตโนมัติจากการตรวจจับขยะที่มีขนาดใหญ่กว่าขวด PET และแสดงผลเป็นแผนที่ความร้อนตามปริมาณขยะ เป็นการใช้อุปกรณ์จากการสำรวจเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการลาดตระเวน จับขยะผิดกฎหมาย และการปรับปรุงประสิทธิภาพของกิจกรรมทำความสะอาด ซึ่ง Takanome กำลังขยายไม่เพียงแคในญี่ปุ่นแต่ยังรวมถึงทั่วโลก

- การเก็บรวบรวมขยะ Pirika เป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่อต้านการทิ้งขยะ โดยมีวิธีการใช้งาน คือ เก็บขยะถ่ายภาพ แบ่งปันข้อมูล รับฟังให้ข้อเสนอแนะ และขยายข้อมูล จะทำการประเมินปริมาณขยะพลาสติกตามประเภทและติดตามการเปลี่ยนแปลง

- การรีไซเคิล ALBATROSS เป็นบริการการสำรวจไมโครพลาสติกและมาตรการป้องกันการรั่วไหลของไมโครพลาสติก โดยมีการพัฒนาอุปกรณ์ราคาประหยัดที่สามารถใช้งานได้ทุกที่ พัฒนาวิธีการวิเคราะห์และระบุแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ และแนะนำโครงการของสหประชาชาติทั่วโลก

- การป้องกัน Upcycling เป็นการแปลงขยะให้เป็นทรัพยากรเพื่อป้องกันการรั่วไหลของขยะและการให้คำปรึกษา ซึ่งระบบรีไซเคิลแบบใหม่ช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพโดยการลดกระบวนการแยกประเภทและข้ามขั้นตอนการทำเม็ดพลาสติกไป นวัตกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้กระบวนการผลิตเป็นไปอย่างรวดเร็วแต่ยังลดต้นทุนได้อย่างมาก และกำลังพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิลเพื่อใช้ประโยชน์จากขยะที่มีความเสี่ยงสูงในการรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยการเก็บรวบรวม การบดและแยกประเภท การอัดเม็ด การขึ้นรูปและการประมวลผล

ส่วนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับและการขยายผลจากการเข้าร่วมโครงการ

โปรตระบุประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ โดยแบ่งเป็น

- ประโยชน์ต่อตนเอง หน่วยงานต้นสังกัด และสายงานหรือวิชาชีพในหัวข้อนั้นๆ
 - ได้ทราบนโยบาย แนวทาง วิธีปฏิบัติในการลดขยะพลาสติกจากประเทศญี่ปุ่น
 - ได้ทราบแนวทางการจัดการขยะพลาสติกของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์
 - ได้ความรู้เพิ่มเติมด้านการจัดการขยะพลาสติก และนำส่วนที่เกี่ยวข้องไปพัฒนางานที่ได้รับมอบหมาย
 - ได้ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสำรวจ และติดตามขยะพลาสติก
 - สามารถนำองค์ความรู้ และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรม มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการติดตาม การแพร่กระจาย และการประเมินปริมาณของขยะพลาสติก

ส่วนที่ 3 เอกสารแนบ

- กำหนดการฉบับล่าสุด (Program)
- เอกสารประกอบการประชุม/สัมมนา (Training Materials)
- รายงานก่อนการเดินทางที่ท่านดำเนินการ (Country Paper-Thailand)
- เอกสารนำเสนอผลงานหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (Group Presentation)